

PRIS 25 ØRE

..... HANS JÆGER:

SOCIALISMENS ABC.....

Handwritten signature or initials, possibly 'G. M. M.' or similar.

AAS & WAHL'S
BOKTRYKKERI

Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv

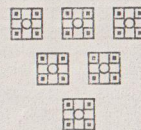

Hans Jæger.

Efter maleri av *Edv. Munch* (i Kunstmuseet).

HANS JÆGER:

SOCIALISMENS ABC

1STE DEL

UDGIT AF NORGES SOC. DEM. UNGDOMSFORBUND

Vi lever, økonomisk talt, i en daarekiste.

Forestil Dem at der paa hele jordens overflade ikke findes noget andet opholdssted for mennesker end en bitte liden ø, som rager ensom og alene op midt i det uendelige verdenshav. Og at denne ø, med alt hvad der er paa den, ejes av en eneste mand, mens hundre andre mænd, som udgjør resten af øens beboere, ingenting ejer, og derfor er nødt til, saasandt de vil leve, at ta arbejde hos den ene for den løn han byr dem — la os si for 5 kroner dagen.

Nuvel:

Den første dag frembringer de 100 mand under arbejdsherrens ledelse saa og saa meget af de forskjellige slags artikler som mennesker har brug for, og om aftenen byr arbejdsherren disse artikler ud tilsalgs til saadanne priser, at dagens frembringelser tilsammen kommer til at koste 1000 kroner. Arbejderne kan da for de 500 kroner de har faat i løn, ikke købe tilbage mere end halvparten af hvad de har produceret; og sætter vi at arbejdsherren selv ikke magter at bruge mere end for 100 kroner, saa blir varer til værdi af 400 kroner den første dags aften liggende usolgte paa lager, fordi der ingen er som kan købe dem.

Da det saaledes har vist sig, at der ikke er brug for mere end 600 hundre kroner i varer om dagen, engagerer arbejdsherren den næste morgen bare 20 arbejdere, som i dagens løb, for en løn af hundre kroner, laver ham for 200 kroner i nye varer. Men da arbejdsherren den anden dags aften byr sine 600 kroner i

varer ud tilsalgs, blir han ikke af med dem. De 80 mand som har været uden arbejde, har jo ingenting tjent, og har derfor heller ingenting at købe for; de 20 mand som har været i arbejde kan ikke købe for mer end for de 100 kroner de har tjent — og da arbejdsherren selv, idag som igaar, ikke magter at bruge for mer end 100 kroner, blir varer til værdi af 400 kroner ogsaa den anden dags aften liggende usolgte paa lager fordi der ingen er som kan købe dem. —

Nu har jo arbejdsherren ingen interesse af at betale folk penge for at producere varer, som han selv ikke har nogen brug for, al den stund disse varer heller ikke lar sig sælge. Han engagerer derfor de næste fire dage — 3die, 4de, 5te og 6te — slet ingen arbejdere mere, men lever rolig videre af de færdige produkter han har paa lager. Først da lagerne den sjette dags aften er tømte, gaar han ud for atter at faa fat paa noen arbejdere, og da han nu finder de 100 mand liggende halvdøde af sult rundt omkring paa øen, engagerer han de 20 mindst forkomne af dem til at gjenopta arbejdet den syvende dags morgen.

Den syvende dag frembringer saa disse 20 mand, atter for en betaling af 100 kroner, varer til værdi af 200 kroner — og af dem køber de om aftenen for sin løn halvparten. Den resterende halvpart er da akkurat hvad arbejdsherren selv har brug for. Der er altsaa nu bragt ballance tilveje mellem forbrug og produktion; og da de 80 mand nogle dage senere er afgaaet ved døden af sult, kan arbejdsherren sidenefter stadig beskæftige samtlige øens indvaanere.

Det er klart at hvis øens ejer optræder paa denne maade, da maa han enten være komplet idiot, eller han maa være en topmaalt slyngel som har sat sig fore at udrydde 80 procent af øens beboere. Er han ved sine fulde fem, kan han nemlig umulig la være allerede den første aften at si til sig selv:

— Naturligvis maa jeg tjene noget paa de arbejdere jeg beskæftiger, ellers var jo min eiendomsret til øen ingenting værd. Og selvfølgelig vil jeg gjerne tjene saameget som muligt. Men, forlanger jeg 1000 kroner for dagens frembringelser, og arbejderne altsaa ikke kan købe mer end halvparten af dem, da maa jeg selv være istand til at bruge den anden halvpart — ellers blir der overproduktion, og jeg kommer til at maatte afskedige endel af mine arbejdere og la dem sulte ihjel. Nu magter jeg imidlertid ikke at bruge mer end en tiendepart af hvad de 100 mand producerer. Selv om jeg altsaa bare forlangte 600 kroner for dagens produktion, vilde det derfor alligevel være formeget. Jeg kom jo nemlig da selv bare til at bruge for 60 kroner; arbejderne kunde fremdeles ikke købe for mer end 500; varer til værdi af 40 kroner vilde altsaa bli liggende usolgte paa lager — og jeg kom simpelthen til at maatte afskedige 40 mand. I det øieblik nemlig, at mit eget forbrug bare repræsenterer 10 mands arbejde, og jeg paa hver arbejder jeg beskæftiger, tjener en sjettedel af det han producerer, saa blir det matematisk umuligt for mig at beskæftige mere end 60 mand, hvis der ikke skal bli overproduktion. De resterende 40 mand kom altsaa til at sulte ihjel. Men jeg har jo ingen fordel af at sulte ihjel 40 af mine arbejdere. Jeg kan akkurat ligesaa godt beskæftige dem alle 100. Kun maa jeg naturligvis da indrette mine priser slig, at de 100 mand for sin løn kan købe de ni tiendeparter af det de frembringer, siden jeg selv ikke magter at bruge mere end en tiendedel af det. Gjør jeg det, da vil forbruget ustanselig komme til at holde produktionen stangen, og der vil hver dag bli nyt arbejde for alle.

Saaledes vil arbejdsherren nødvendigvis maatte ræsonere hvis han er ved sine fulde fem. Og har han ikke ondt isinde mod noen af øens beboere, da vil han ogsaa handle derefter.

Sæt nu imidlertid at ejeren af den lille ø virke-

lig er i den grad forrykt, at *han* forlanger at tjene mere end han bruger —?

Nuja, isaafald er det umiddelbart indlysende for enhver af de 100 mand, at det blir matematisk umuligt for arbejdsherren at beskæftige dem alle, og at endel af dem altsaa vil bli arbejdsløse og komme til at maatte sulte ihjel. Men det vil de aldrig i evighed finde sig i. De vil da resolut sparke den forrykte arbejdsherre tilside, selv overta ejendomsretten til øen, og for fælles regning organisere en produktion som svarer til deres alles behov. Og for at sikre sig at alle gjør sin pligt og virkelig ogsaa deltar i den saaledes organiserede produktion, vil de simpelthen ordne sig slig, at hver mand efter endt dagværk faar sig udleveret en anvisning lydende paa et beløb for hvilket han kan kjøbe en hundredepart af dagens frembringelser.

Paa den lille ø med dens enkle forhold er det altsaa umiddelbart indlysende for enhver, at hvis arbejdsherren lægger an paa at tjene mere end han bruger, saa blir det matematisk umuligt for ham at beskæftige samtlige øens indvaanere. Med andre ord: det blir da matematisk umuligt for de 100 mand allesammen at kunne leve af sit arbejde.

Men akkurat ligesaa matematisk umuligt er det for den virkelige verdens 500 millioner besiddelsesløse arbejdere, allesammen at kunne leve af sit arbejde, hvis de 5 millioner arbejdsherrer, som ejer alle produktionsmidlerne, tilsammen tjener mer end de alle tilsammen bruger. Forskjellen er bare den, at i den store virkelige verden med dens uendelig udviklede produktions- og omsætningsforhold, er denne matematiske umulighed ikke længer umiddelbart indlysende for enhver — forholdenes ugjennemsigtighed dækker den til med et tæt slør, saa man ikke blir opmærksom paa den. Og deri er det jo det stikker, at de 5 millioner arbejdsherrer ganske frejdig, som om ingenting var, konkurrerer med hverandre om hver især at tjene det mest mulige — med det resultat at de tilsammen tjener meget mer en de alle til-

sammen bruger. De ugjennemsigtige forhold gjør, at de ser slet ikke hvad det er for en galskab de derved begaar, tiltrods for at den overproduktion som derved afstedkommes, ustanselig driver endel af dem til ruin og fallit.

Og af samme grund er det ogsaa at de 500 millioner arbejdere rolig og taalmodig finder sig i denne forrykte optræden fra arbejdsherrernes side. Ogsaa de hindres af de ugjennemsigtige forhold i at se den galskab som begaaes, skjønt galskaben for *dem* resulterer i arbejdsløshed, nød og sult.

Kort sagt. Hvad der paa den lille ø med dens enkle, gjennemsigtige forhold umulig vilde kunne gaa for sig en eneste dag, fordi enhver øieblikkelig vilde opdage at det var sindsvagt, det foregaar hver eneste dag ude i den store virkelige verden — fordi de udviklede og ugjennemsigtige forhold der slaar baade arbejdere og arbejdsherrer med blindhed. Og saaledes gaar det til, at vi mennesker økonomisk talt lever i en daarekiste, hvor ruin og fallit, arbejdsløshed, nød og sult hører til dagens orden, skjønt menneskenes evne til at frembringe hvad de bruger, er meget større end deres evne til at bruge hvad de frembringer.

II

Hvorledes slippe ud af daarekisten?

Skal vi mennesker nogensinde kunne slippe ud af den daarekiste hvori vi økonomisk talt lever, da maa det ske ved en revolution, enten fra oven eller fra neden. Et af to. Enten maa arbejdsherrerne tilslut komme til fornuft, og istedenfor at fremture i sin galskab, ordne produktion og omsætning saaledes, at arbejdermassen for sin løn uafsladelig kom-

mer til at købe alt hvad arbejdsherrerne selv ikke bruger. Eller ogsaa maa arbejdermassen, efter først at være vaagnet til bevidsthed om den galskab som begaaes, resolut kjøre sine arbejdsherrer paa porten, og for alles regning organisere en produktion der svarer til alles behov.

Saasandt menneskene ikke er uhelbredelige idioter vil en saadan økonomisk revolution nødvendigvis maatte komme engang, enten før eller senere — spørgsmaalet er da bare om den kan ventes at ville komme fra oven eller fra nedent.

1. *Revolutionen fra oven.*

Fra oven vil den imidlertid vel neppe kunne komme.

Sæt nemlig, at de 5 millioner arbejdsherrer virkelig en dag allesammen har faat øjnene op for det matematisk umulige i det økonomiske system de praktiserer.

Det kan da ganske vist tænkes at de forfærdet vil si til sig selv og til hverandre:

— Vi har ikke indset det før, men nu indser vi det: Al den økonomiske elendighed som findes i verden har vi, og udelukkende vi paa vor samvittighed. Det er os som uafsladelig frembringer den og holder den vedlige ved at praktisere et økonomisk system som er komplet sindssvagt. Men nu da vi altsaa har indset det, saa *maa* denne galskab ogsaa ha en ende! La os altsaa nu strax holde op at konkurrere med hverandre om hver især at tjene det mest mulige, og lad os isteden i fællesskab ordne vor produktion efter følgende schema:

1. Frembringelse af det nødvendige for alle.
2. Vedligehold, fornyelse og forøgelse af vort produktionsmateriel, saa produktionen til enhver tid kan holde skridt med befolkningens væxt og de stadig øgende behov.
3. Frembringelse af al den luxus som vi arbejdsherrer ønsker os.
4. (hvis der endnu er noen arbejdskraft tilovers):

Frembringelse af en begyndende luxus for arbejdermassen — en luxus som altsaa siden lidt efter lidt vil kunne øges, efterhvert som arbejdermassens produktive evne voxer.

Organiserer vi vor produktion efter dette schema, og indretter vi dertil forholdet mellem priser og arbejds løn saaledes, at den del af produktionen som er bestemt for arbejdermassen, til enhver tid kan kjøbes for den samlede arbejds løn, da vil forbruget uafsladelig holde produktionen stangen, der vil hver dag bli nyt arbejde for alle, overproduktionens gespenst vil for evige tider være manet i jorden — og mens arbejdermassen fra den dag af lever økonomisk sorgfrit og sikkert af sit arbejde, saa faar vi arbejdsherrer stadig væk, foruden det nødvendige, desuden ogsaa al den luxus som vi ønsker os.

At arbejdsherrerne paa denne maade selv skulde føre menneskeheden ud af den økonomiske daarekiste som de ved sin mangel paa omtanke har ført den ind i — *det* er den tanke der ligger bag den amerikanske idé om at danne en kapitalistisk verdens-trust, som for arbejdsherrernes regning, og til størst mulig fordel for dem, skulde organisere verdensproduktionen og verdensomsætningen saaledes, at forbrug og produktion ustanselig kom til at dække hverandre.

Men virkelig at faa dannet en saadan kapitalistisk verdens-trust — ja det vil bli en yderst vanskelig affære, for ikke at sige helt ud umulig. Skal nemlig enhver kapitalists andel i verdens-trustens udbytte staa i forhold til størrelsen af den kapital han tilfører trusten, idet han trær ind i den, da vil den luxus som de smaa trust-kapitalister kan tillade sig, bli for ingenting at regne mod den luxus der kommer til at udfoldes af de store, millionærerne og milliardærerne. Og da ingen under trustens regimenter tjener mere end han bruger, eller bruger mindre end han tjener, saa vil de smaa kapitalister, ved at trær ind i trusten, simpelthen en gang for alle afskjære sig selv fra enhver mulighed for nogen-

sinde at naa op paa siden af de store. Men det vil massen af smaakapitalister aldrig med sin gode vilje kunne bekvemme sig til at gjøre. Skulde de virkelig kunne la sig bevæge til med sin gode vilje at træ ind i trusten, da maatte det ialfald være paa den betingelse, at alle trustens medlemmer fik lige andel i trustens udbytte. Men den betingelse vil jo millionærerne og milliardærerne paa sin side aldrig kunne bekvemme sig til at gaa ind paa. Og skulde storkapitalisterne ville forsøge paa med magt at tvinge igjennem en trustdannelse paa ulige vilkaar — da vil de fra massen af smaakapitalisters side komme til at møde paa en modstand, saa haardnakket seig og udholdende, at de skal ha meget vanskelig for at overvinde den.

Selv om altsaa de 5 millioner arbejdsherrer virkelig en dag fik sine øjne opladte saa de kom til at se den galskab de hver dag begaar, — de vilde alligevel ha meget vanskelig for at bli enige om at gjøre en ende paa galskaben.

Men dertil kommer, at de 5 millioner arbejdsherrer vel neppe nogensinde kommer til at faa sine øjne opladte. Massen af dem har nemlig kun én tanke, som fuldstændig behersker hele deres sjæl og sind, den gamle rovdyrtanke, nemlig: „Mest mulig system de praktiserer, ligger derfor deres hjerte i den grad nær, at det end ikke med en tanke falder dem ind, at underkaste systemet den kritik, der alene kunde aabne deres øjne. Tværtimod betaler de stadig en flok saakaldte videnskabsmænd for at de efter bedste evne skal forsøge at overbevise hver ny opvoxende generation om, at den matematisk umulige økonomi de driver, i virkeligheden er den eneste fornuftige økonomi som kan tænkes og i det hele tat lar sig tænke.

Den økonomiske revolution vil saaledes neppe kunne komme fra oven. Isaafald er chansen for at den vil komme fra neden betydelig større.

2. Revolutionen fra neden.

Sæt nemlig, at den virkelige verdens 500 millioner arbejdere en dag allesammen har faat sine øjne opladte, saa det for hver eneste én af dem staar ligesaa klart som for de 100 mand paa den lille ø, at selv om deres produktionskraft hundrededobles, saa er og blir det i al evighed matematisk umuligt for dem noensinde at kunne komme til at leve økonomisk sikkert og sorgfrit af sit arbejde, saalænge arbejdsherrerne faar lov til at drive rovdyr-økonomi.

Nuvel, paa den dag da dette matematiske faktum staar ligesaa lysende klart for den virkelige verdens 500 millioner arbejdere, som for enhver af de 100 mand paa den lille ø, da lar det sig ikke bare tænke, nej, da er det simpelthen hævet over enhver tvil, at de 500 millioner arbejdere skyndsomt vil skride til at organisere sig med det eneste formaal for øje: hurtigst mulig at bemægtige sig produktionsmidlerne, og for alles regning organisere en produktion, som svarer til alles behov. Og i det øjeblik at de 500 millioner arbejdere først staar der fuldt færdig organiseret i en eneste stor fag-inddelt kjæmpeorganisation uden andet formaal for øje end dette ene — da vil det formaal ogsaa være meget nemt at realisere.

At bemægtige sig produktionsmidlerne vil for kjæmpeorganisationen være den letteste sag af verden. Hverken politi eller militær vil lægge to pinner ikors for at hindre det. Saagodtsom hver eneste soldat, og samtlige underordnede politifunktionærer, er jo medlemmer af kjæmpeorganisationen og lar sig ikke bruge mod den — og om altsaa nogle officerer med revolver i haand vil forsøge at tvinge soldaterne til at vende sine vaaben mod den organiserede arbejdermasse, da vil jo de derved ikke opnaa noe andet end selv at bli skudt ned som gale hunde.

Naar derfor arbejdet paa et givet signal er lagt ned, kan kjæmpeorganisationen i en haandvending bemægtige sig produktionsmidlerne, derunder selv-

følgelig indbefattet de vældige masser af alle slags færdige produkter, som arbejdsherrerne har liggende paa lager — og dermed vil altsaa den første del af opgaven være løst.

Den anden del af opgaven: for alles regning at organisere en produktion som svarer til alles behov — den lar sig derimod ikke løse saadan i en haandvending — den vil nødvendigvis kræve en smule tid. Da man nemlig ikke paa forhaand kjender alles behov, og altsaa umulig kan vide hvorledes efterspørgselen efter de forskellige fags produkter vil komme til at stille sig under de nye forhold, saa er der for kjæmpeorganisationen foreløbig ikke noe andet at gjøre end at organisere produktionen efter et løst skjøn.

Produktionen vil derfor, naar arbejdet gjenoptages, af kjæmpeorganisationens centralraad til en begyndelse bli ledet omtrent som i de private arbejdsherrers dage. Selvfølgelig dog med den forskjel, at al den arbejdskraft som de private arbejdsherrer paa grund af sin matematisk umulige økonomi var nødt til at la ligge ubenyttet hen, nu af centralraadet vil bli anvendt til hurtigst mulig at øge produktionen i de fag, hvor man maa anta, at efterspørgselen under de nye forhold først og fremst kommer til at voxe. Men som sagt: selve produktionen er kjæmpeorganisationens centralraad foreløbig absolut nødt til at drive mere eller mindre paa maafaa, altsaa mere eller mindre paa den gamle manér.

Omsætningen derimod vil centralraadet strax fra første færd af organisere paa en helt ny maade, nemlig saaledes:

Naar den organiserede befolkning er sat i arbejde til sidste mand, indsender alle de lokale fagforeninger, hver til sit fags forbundsraad, en opgave over den arbejdskraft, som paa vedkommende sted er beskjæftiget i faget — hvorledes den anvendes, og med hvilket resultat. Paa grundlag af alle disse stedlige opgaver udarbejder hvert fags forbundsraad en fuldstændig statistik over fagets arbejdskraft hele

verden over — hvorledes den anvendes, og hvad der inden faget frembringes, hvis det er et produktivt fag. Denne fag-statistik blir af alle de faglige forbundsraad indsendt til kjæmpeorganisationens centralraad, som derved blir istand til at skaffe sig en fuldstændig oversigt over hvorledes al verdens samlede arbejdskraft anvendes, og hvad der i det hele taget produceres. Og ud fra denne oversigt inddeles saa centralraadet hele befolkningen i to klasser: den produktive og den uproduktive. Til den produktive klasse henregnes udelukkende den del af befolkningen som frembringer forbrugsartikler; til den uproduktive klasse hele resten af befolkningen, derunder selvfølgelig indbefattet de arbejdsudygtige. Og sætter vi for en nemheds skyld at de to klasser viser sig at udgjøre akkurat hver sin halvdel af befolkningen, saa udarbejder centralraadet en pristarif hvorefter enhver forbrugs-artikel — og andet end forbrugsartikler blir ikke gjenstand for salg — kommer til at koste akkurat det dobbelte af hvad der gennemsnitlig, hele verden over, betales i arbejdsløn for at faa det produceret. Da produktionen drives for fælles regning, og lønnen altsaa er lige for alle, vil resultatet af denne pristarif bli, at den produktive og den uproduktive klasse for sin løn akkurat kan kjøbe hver sin halvdel af alle de forbrugs-artikler som produceres.

Og dermed vilde jo alt være i orden, hvis der virkelig blev produceret hvad hele befolkningen tilsammen ønsker at kjøbe for sin løn.

Men det er jo netop *ikke* tilfældet.

Skjønt alle tjener lige meget indretter de nemlig slet ikke sit forbrug ens; noen foretrækker at bruge hvad de tjener paa én maade, andre paa en anden — hvorledes enhver indretter sig afhænger ganske af hans individuelle smag og behag. Det har derfor ikke paa forhaand lat sig beregne, hvor meget af hvert enkelt fags produkter hele befolkningen tilsammen under de nye forhold vil komme til at kjøbe for sin løn — og derfor har ogsaa cen-

tralraadet foreløbig maattet indskrænke sig til at organisere produktionen efter et løst skjøn.

Og dette løse skjøn slaar selvfølgelig ikke til. Naturligvis kan det nok hænde at et eller andet fag allerede fra første færd af tilfældigvis er kommet til at producere hverken mere eller mindre, men just netop akkurat saa meget som befolkningen ønsker at købe af dets produkter. Men det er isaafald et rent slumpetræf. I sin almindelighed kan vi derfor gaa ud fra, at der i ethvert fag foreløbig vil bli produceret enten mere eller mindre end befolkningen finder at ha brug for — og mens de fag der producerer formeget faar varer liggende usolgte paa lager, saa blir til gjengjæld de fag der producerer for lidet, ikke istand til at tilfredsstille efterspørgselen.

Heldigvis er der imidlertid af ethvert fags produkter mere at tilfredsstille efterspørgselen med end bare hvad der for øieblikket produceres i faget. Af alle fags produkter har man jo vældige lagere liggende fra den fri konkurrences tid — dengang producenterne stadig væk blev hængende med læss af varer, ikke fordi befolkningen jo havde udmærket brug for dem, men fordi den ingen penge hadde til at købe dem for. Og mens man i de fag hvor der produceres for lidet, foreløbig holder efterspørgselen stangen ved hjælp af den masse færdige produkter som haves paa lager, søger man hurtigst muligt at bringe produktionen inden disse fag op i højde med efterspørgselen.

For centralraadet volder den opgave ingensomhelst vanskelighed. Ikke blot sidder centralraadet fra første færd af inde med fuld oversigt over, hvad der i hvert fag haves paa lager; men det blir ogsaa uafsladelig hold à jour med, hvorledes disse lagere, enten voxer fordi der i vedkommende fag produceres for meget, eller minker fordi der produceres for lite — og mens man i de fag hvis lagere viser sig at voxer, øjeblikkelig indskrænker produktionen, anvender centralraadet al den arbejdskraft som derved blir disponibel, til hurtigst mulig at øge produktionen

i de fag hvis lagere viser sig at minke. Og skulde det bli nødvendigt at sagtne den fart hvormed et enkelt fags lagere tømmes, for at de ikke skal bli helt tomme inden man endnu er blit istand til at øge produktionen i tilstrækkelig mon, da har jo centralraadet det i sin magt at formindske efterspørgselen i faget ved foreløbig at skrue priserne paa dets produkter op, saameget som det behøves. Da befolkningens samlede løn vedblir at være den samme, vil nemlig en prisforhøjelse paa et fags produkter nødvendigvis tvinge efterspørgselen efter dem ned — og paa den maade vil man kunne faa fagets lagere til at vare, indtil det endelig lykkes at bringe produktionen op i højde med den normale efterspørgsel, saa priserne kan sættes ned igjen til det normale.

Længe vil det altsaa ikke komme til at vare inden centralraadet har faat ordnet alle fags produktion saaledes, at den akkurat dækker forbruget, saa ingen lagere mere hverken voxer eller minker. Naar det punkt er naad, blir det den organiserede befolknings sag at afgjøre, hvad der skal gøres med den arbejdskraft som sidenefter maatte bli ledig — ved oplindelse af arbejdsbesparende maskiner eller letvindtere arbejdsmethoder, enten den skal anvendes til at øge produktionen, saa priserne kan sænkes og befolkningens forbrugsevne bringes til at stige — eller om den heller skal anvendes til at forkorte arbejdstiden, saa befolkningen kan faa mere tid til at leve, og til at udvikle sig sjælelig og intellektuelt. Og naar den organiserede befolkning gennem sine organer har git sin vilje i saa henseende tilkjende, da har centralraadet ingensomhelst vanskelighed ved at efterkomme den — det hele er fod i hose.

III

Hvad er der at gøre?

At kæmpeorganisationen — saasandt den er dannet udelukkende med det formaal for øje — virkelig i en haandevending kan bemægtige sig produktionsmidlerne og derefter i løbet af en forholdsvis kort tid organisere en socialistisk produktion afpasset efter alles behov, er ganske klart og behøver ingen nærmere udredning. Og at de 500 millioner arbejdere — saasandt det en dag er gaat op for dem allesammen hvad det er for en daarekiste de lever i — skyndsomt vil slutte sig sammen til en saadan kæmpeorganisation for hurtigst mulig at kunne bryde ud af daarekisten, det er jo aldeles hævet over enhver tvil.

Derimod synes det, ialfald ved første øjekast, tvilsomt, ja næsten mere end tvilsomt, om de 500 millioner arbejdere i nogen overskuelig fremtid vil kunne komme paa det rene med at de faktisk lever i en daarekiste.

Ganske vist tæller arbejdernes organisationer hele verden over allerede nu mangfoldige millioner medlemmer; og hvis det at en arbejder melder sig ind i sin fagforening betød, at fra nu af vil ogsaa han, sammen med sine organiserede kammerater, gøre alt hvad der staar i hans magt for hurtigst mulig at føre menneskeheden ud af daarekisten — ja da var vi allerede nu et godt stykke paa vej, og maalet vilde slet ikke synes saa fjern.

Men at en arbejder melder sig ind i sin fagforening betyder jo ikke andet, end at fra nu af vil ogsaa han sammen med sine organiserede kammerater arbejde paa at skaffe sig noe højere løn og noe bedre og tryggere kaar.

Paa det program er nemlig arbejdernes fagorganisationer blit bygget op.

Rigtignok forsøgte man først at bygge dem op paa et helt andet program. De socialistiske agita-

torer som oprindeligt sat sig fore at organisere arbejdermassen i de forskjellige lande, indbød først arbejderne til at samle sig om den revolutionære socialistiske tanke: „Ud af daarekisten!“ Men den indbydelse blev ikke fulgt, ialfald kun af noen altfor faa. Først da de socialistiske agitatorer listelig ændret sin taktik, og isteden indbød arbejderne til simpelthen at organisere sig for at skaffe sig lidt bedre og tryggere kaar, fulgte et større antal af dem indbydelsen. Og da det saa viste sig, at de organiserede arbejdere virkelig formaadde at tiltvinge sig fordele som de ikke hadde kunnet opnaa saalænge de stod uorganiserede, ja se saa greb jo organisations-tanken om sig med en saadan fart, at arbejder-organisationerne i løbet af forholdsvis kort tid har kunnet voxte sig op til hvad de nu er.

Til at begynde med blev jo arbejdsherrerne noksaa forskrækkede ved at se den fart hvormed arbejder-organisationerne voxte; de trodde et øjeblik det var revolutionens røde spøgelse som atter var paafærde. Men de indsaa snart at der ingen grund var til at ængstes. De organiserede arbejdere var jo skikkelige fredelige folk som slet ikke pønset paa nogen samfundsomvæltning, men bare paa at skaffe sig lidt bedre og tryggere kaar inden det bestaaende samfund. Og det hadde arbejdsherrerne egentlig selv ingenting imod. Tværtom; ogsaa for arbejdsherrerne vilde det være en fordel, om arbejderne formaadde at tilkjæmpe sig noe bedre og sikrere kaar, bare det inden hvert fag kunde ske nogenlunde samtidig overalt, saa konkurrence-forholdene ikke blev forrykkede. Og enden er da ogsaa blit, at arbejdsherrerne — tiltrods for de uundgaelige rivninger mellem dem og arbejderne — nu ser med forholdsvis meget velvillige øjne paa de oplomstrende arbejder-organisationer.

Men hvem der ikke er blit gla ved at se den vending tingene har tat, det er de socialistiske agitatorer. Dengang *de* i sin tid, efter først forgjæves at ha indbudt arbejderne til at samle sig om det

revolutionære socialistiske program: „ud af daarekisten!“ resolut ændre taktik og isteden indbød dem til at samles om det pene bedsteborger-program: „bedre og sikrere kaar indenfor det bestaaende samfund“, — da var jo deres beregninger denne: De sa dengang til sig selv: Bare arbejderne først gjennem sin organisation faar tilkjæmpet sig lidt højere løn og lidt bedre og tryggere kaar, saa de faar mere tid og ro til, og ogsaa lidt mere øvelse i at beraade sig med hverandre om sine fælles økonomiske interesser, saa vil de meget snart faa øjnene op for det matematisk umulige i nogensinde at naa frem til en økonomisk sikker og sorgfri existens, saalænge arbejdsherrerne fik lov til at fortsætte sin rovdyr-økonomi. Og er dette matematiske faktum først kommet til at staa helt klart for de organiserede arbejdere, da vil jo deres organisationer hele verden over skyndsomt slutte sig sammen til en eneste stor international organisation, som fra første færd af paa sin røde fane kommer til at indskrive den revolutionære socialistiske tanke: „Ud af daarekisten!“

Det var hvad de socialistiske agitatorer havde haabet, dengang de listelig ændret sin taktik. Deres haab blev imidlertid beskjemmet. Isteden viste det sig altsaa, at den revolutionære socialistiske tanke mer og mere druknet og blev borte under organisationernes daglige stræv for at skaffe arbejderne smaa praktiske fordele, som alligevel aldrig vilde kunne føre dem frem til nogen sorgfri og sikker økonomisk existens.

Da de socialistiske agitatorer saa dette sørgelige resultat af deres ændrede taktik, saa kjølnet jo deres iver og begejstring for sagen betydelig, og de har siden mer og mere tabt troen paa at en økonomisk revolution fra nedem i det hele taget er mulig i nogen uoverskuelig fremtid. Og at de har tabt den tro er jo ganske rimeligt. Alt ialt findes der nemlig fortiden blandt alle verdens organiserede arbejdere kanske højt regnet 50 000 mand virkelige socialister, 50 000 mand for hvem det staa ligesaa klart

som for de 100 mand paa den lille ø, at det er og blir i al evighed matematisk umuligt for arbejderne at naa frem til en sorgfri og sikker økonomisk existens, saalænge arbejdsherrerne faar lov til at fortsætte sin rovdyr-økonomi. Og socialismen er nu 100 aar gammel. Hundrede aar har det altsaa kostet at faa dette enkle matematiske faktum ind i hoderne paa 50 000 mand, og skal det gaa ligesaa trægt med at faa det ind i hoderne paa resten af de 500 millioner arbejdere som findes i verden, saa vil der altsaa komme til at hengaa en million aar, før den socialistiske tanke naar frem til at faa gjennemsyret hele verdens arbejdermasse. Og hvem i alverden gider eller orker strænge sig an idag for muligens at paaskynde noget, som alligevel først kan komme til at ske i en saa aldeles uoverskuelig fremtid? Det er der jo ingen som orker.

Størsteparten af de 50 000 virkelige socialister som findes i verden har derfor ogsaa tilslut resigneret, og indskrænker sig nu til, sammen med sine organiserede kammerater, i guds navn at gjøre hvad de kan for ialfald at skaffe sig lidt bedre og tryggere kaar inde i daarekisten, siden der alligevel ikke i nogen uoverskuelig fremtid kan bli tale om at bryde ud af den. Kun noen forholdsvis faa af dem holder endnu stand og fortsætter fremdeles saa godt de formaar at drive socialistisk propaganda blandt sine organiserede kammerater. Men noget mærkbart resultat af disse faas bestræbelser er desværre ikke til at spore.

Skal der nogensinde kunne komme fart i den socialistiske propaganda, er det aldeles nødvendigt, at de 50 000 socialister som findes i verden slutter sig sammen til en international organisation, hvis medlemmer, hver især og alle som én, sværger at gjøre alt hvad der staa i deres magt for hurtigst mulig at faa hamret den socialistiske tanke ind i arbejdermassens hjerner.

Sæt, at denne organisation allerede idag stod færdig og strax begyndte sin virksomhed —?

Det er da slet ikke utænkeligt at disse 50 000 mand, ved en ihærdig og ustanselig agitation, drevet sent og tidlig, i tide og utide, offentlig og privat, skriftlig og mundtlig, gennem pressen, paa møder og mand og mand imellem, i løbet af 10 aar vil kunne drive det til at ha gjort gennemsnitlig — la os si ti proselyter hver. Deres organisation vil isaafald ved enden af det første ti-aar tælle en halv million medlemmer, der hver især og alle som én, har svoret at bringe den socialistiske tanke videre. Og hvis denne halve million mand, og de proselyter de efterhvert kommer til at gjøre, ikke præsterte daarligere arbejde end de 50 000 mand og deres proselyter præsterte i det første ti-aar, da vil deres organisation ved enden af det 2de ti-aar tælle 5 millioner medlemmer, ved enden af det 3die ti-aar 50 millioner — og ved enden af det 4de ti-aar vil den socialistiske tanke ha gjenneksyret hele verdens arbejdermasse.

Kort sagt: det er slet ikke utænkelig, at de 50 000 virkelige socialister som findes i verden, saasandt de organiserer sig udelukkende med det formaal for øje, vil kunne magte at føre den socialistiske tanke frem til endelig sejr i løbet af 40 aar. Om det kanske vil kræve mere end 40 aar, eller om det kanske endog vil kunne gøres paa kortere tid, se det er der ingen som kan vide. Men hvad vi paa forhaand ved, det er, at fra den dag af, da de 50 000 socialister som findes i verden, slutter sig sammen til en international organisation og sværger, hver især og alle som én, at gjøre alt hvad der staar i deres magt for hurtigst muligt at føre menneskeheden ud af daarekisten — fra den dag af vil den socialistiske propaganda komme til at ta en helt anden fart end nu, og antallet af virkelige socialister vil komme til at voxe efter en helt ny maalestok. Men jo flere arbejdere der saaledes blir i herrens vingård, desto raskere gaar arbejdet fra haanden, og med desto større fart vil man faa se den store dag nærme sig, da daarekistens dage vil være talte.

Og med desto større fart man ser den store dag rykke en ind paa livet, desto mere vil ogsaa iveren og begejstringen voxe hos alle dem der forbereder dens komme, og desto mere kraft og energi vil de kunne lægge i sit arbejde.

Og naar det punkt er naadd, at den ene halvpart af verdens arbejdermasse har faat sine øjne opladte, og med rasende energi strænger sig an for at aabne øjnene paa den anden halvpart som endnu ikke har forstaaet, da vil den store revolution som nærmer sig, bli til detstaaende samtaleemne hele verden over — med andre ord: den socialistiske tanke vil da ha fanget hvermands interesse. Og det er alt hvad der skal til. Er den først naadd frem til at fange hvermands interesse, da vil den ogsaa komme til at sejre i en ruff. Denne enkle soleklare tanke, som var umiddelbart selvindlysende for de 100 mand paa den lille ø, er nemlig i den grad letfattelig, at bare et menneske i det hele taget interesserer sig for den og bryr sig om at forstaa den, saa forstaa han den ogsaa med det samme. Og derfor saa sier jeg, at fra det øjeblik af, da de 50 000 virkelige socialister har sluttet sig sammen ved forenede anstrængelser at faa hamret den socialistiske tanke ind i arbejdermassens hjerner, vil den socialistiske propaganda bli at ligne med en snebold der en vaardag ruller ned fra toppen af et fjeld —: hurtigere og hurtigere, hurtigere og hurtigere øger den sit omfang i højde som i drøjde, indtil den pludselig med svimlende fart svulmer op til slige dimensioner, at den ved sin tyngdes kolossale vægt forvandles til et skred, en lavine, som med uimodstaaelig magt river med sig alt hvad der findes paa dens vej og fuldstændig begraver hele dalen nedenunder.

Lad os haabe at de 50 000 socialister snarest vil skride til at organisere sig, saa snebolden kan begynde at rulle, jammerdalen bli begravet, og jorden endelig bli det dejlige opholdssted for mennesker som den er skabt til at være.